

Sammanfattning av rutiner för arbete med extra anpassningar och särskilt stöd

Nedan finns en sammanfattning av de steg som ska ingå i arbetet kring extra anpassningar och särskilt stöd. Varje skola följer de rutiner som rektor beslutat där man beskriver t.ex. vilken profession som ska göra vissa saker. Några varumärken har egna rutiner som samtliga skolor som ska följa. Viktigt att ta reda på vad som gäller för just din skola.

Materialet utgår från:

Skolinspektionen (2016): [Skolans arbete med extra anpassningar - kvalitetsgranskningsrapport Skollagen](#) främst kap 3. "Barns och elevers utveckling mot målen"

Skolverkets Allmänna råd (2014): [Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram](#)
Skolverkets webbsida [Extra anpassningar och särskilt stöd i skolan](#)

1. Extra anpassningar

Om en lärare märker att en elev riskerar att inte nå målen så ska läraren sätta in extra anpassningar för att stötta eleven att nå målen. Det behöver inte fattas något formellt beslut för att göra detta ([Allmänna råd s. 11](#)).

Det är lämpligt att dokumentera extra anpassningar så att man inom kollegiet kan diskutera hur man möter elevens behov i olika kurser. Om det senare behövs en anmälan till rektor är dokumentation på genomförda extra anpassningar ett bra underlag inför en utredning av elevs behov av särskilt stöd. Extra anpassningar ska inte skrivas in i ett eventuellt åtgärdsprogram. Exakt hur de extra anpassningarna ska dokumenteras varierar från skola till skola så kontrollera vad som gäller där du arbetar.

Elevhälsans olika kompetenser ska involveras tidigt i arbetet med extra anpassningar ([Allmänna råd s. 23](#)). Varje skola behöver ha rutiner för hur samverkan mellan elevhälsa och lärare ska fungera för att lärare ska kunna få tidigt stöd i arbetet med extra anpassningar. Skolinspektionen konstaterar i sin granskning att "När specialpedagog eller speciallärare kommer in i ett tidigt skede och kompetensen används kontinuerligt ser vi att en större mångfald av anpassningar förekommer" (sid 14).

Extra anpassningar utgår alltid från elevens behov. Det finns färdiga listor med exempel på extra anpassningar men det är viktigt att tänka på att eleven kan behöva helt andra extra anpassningar än de man kunde förutsäga när man skapade listan. Analysen av elevens faktiska behov är av yttersta vikt ([Skolinspektionen](#) sid 19). Listorna kan tjäna som en hjälp

men de får inte begränsa möjligheten för eleven att få rätt stöd. Det är också viktigt att arbeta med tillgängliga lärmiljöer för hela elevgruppen för att undanröja onödiga hinder i undervisningen.

De extra anpassningarna som man satt in måste utvärderas. Om de fungerar så fortsätter man med dem och läraren förväntar sig då att eleven kan nå kunskapskraven i kursen. Om de extra anpassningarna inte har gett förväntat resultat så intensifierar man anpassningarna ytterligare (*Allmänna råd* s. 13) och utvärderar dessa efter lämplig tid. Om läraren efter detta arbete med extra anpassningar fortfarande är orolig att eleven inte kommer att nå kunskapskraven ska en anmälan till rektor göras.

Det finns inga fastslagna tidsramar för de olika stegen (*Allmänna råd* s. 13). Följ de rutiner som fastställts på din skola.

Från 1 juli 2018 finns det ett förtydligande i skollagen att skolan måste ta ett helhetsgrepp på elevernas situation så det är viktigt att fungerande anpassningar sprids till andra kurser och ämnen för att elevernas studier ska gå så bra som möjligt. (Läs mer hos Skolverket [här](#).)

Exempel på extra anpassningar:

- Individuellt schema över skoldagen
- Individuellt utformade överenskommelser och rutiner som underlättar skoldagen (exempelvis gå tidigare till matsal eller omklädningsrum)
- Individuella och tydliga instruktioner som kompletterar information som ges till hela gruppen
- Studiehandledning på elevens modersmål
- Stöd för att eleven ska påbörja arbetet
- Individuellt stöd för att förstå texter
- Digitala lärresurser med anpassade programvaror (t.ex. inläst litteratur, skannerpenna, talande tangentbord)
- Anpassade läromedel
- Anpassad utrustning
- Individuell färdighetsträning (kortvarig och intensiv)
- Enstaka specialpedagogiska insatser

Källa: [Olika är normen: Att skapa inkluderande lärmiljöer i skolan](#)

(Sveriges kommuner och landsting 2017)

2. Anmälan till rektor

Om en lärare är orolig för att eleven inte kommer att nå kunskapskraven efter att ha arbetat med extra anpassningar så måste en anmälan skyndsamt göras till rektor. Det kan finnas särskilda skäl att göra anmälan till rektor utan att extra anpassningar genomförts (*Allmänna råd* s. 13). Exempel på detta är enligt Skolverket en elev med t.ex. funktionsnedsättning,

psykosocial problematik, psykisk ohälsa, svårigheter i det sociala samspelet, koncentrationssvårigheter samt upprepad eller långvarig frånvaro (Skolverket [Extra anpassningar](#))

Anmälan sker på det sätt som är bestämt enligt rektor och kan se olika ut på olika skolor.

3. Utredning av en elevs behov av särskilt stöd

Rektor beslutar om att utreda en elevs behov av särskilt stöd och det är också rektor som beslutar vem som ska genomföra utredning. Olika skolor har olika rutiner för vem det är så kontrollera vad som gäller på just din skola.

Utredningen ska ske skyndsamt men det är finns ingen beskrivning vad detta innebär. Rektor beslutar om lämplig tid och omfattning. Vissa utredningar tar längre tid medan andra kan genomföras snabbare beroende på elevens svårigheter. Elevhälsan är bör oftast vara delaktiga i en utredning ([Allmänna råd](#) s. 13).

Använd den blankett som är fastställd på din skola för att göra utredning av en elevs behov av särskilt stöd. De två delar som ingår i en utredning är:

- I) Kartläggning: här undersöker man elevens skolsituation på individ-, grupp- och skolnivå. Elevens egen bild av situationen är viktig liksom vårdnadshavarens.
- II) Pedagogisk bedömning: utifrån kartläggningen görs en bedömning av vilka åtgärder som kan behövas för att eleven ska kunna nå kunskapskraven i kurserna.

Eleven och/eller elevens vårdnadshavare får ta del av utredningen när den är klar. ([Allmänna råd](#) s. 33).

Om man kommer fram till att en elev behöver särskilt stöd ska "Beslut om åtgärdsprogram" upprättas. Om man kommer fram till att eleven inte behöver särskilt stöd, utan att kunskapskraven kan nås på annat sätt behöver rektor fatta "Beslut om att inte upprätta åtgärdsprogram". Båda besluten går att överklaga av elev/vårdnadshavare så det är viktigt att de får del av besluten snarast.

4. Beslut om åtgärdsprogram

Beslut om åtgärdsprogram är det som i dagligt tal ofta kallas "åtgärdsprogram". Här dokumenteras vilket särskilt stöd som eleven ska få, vem som är ansvarig för varje åtgärd och när åtgärdsprogrammet ska utvärderas. Inga extra anpassningar ska dokumenteras här utan bara de åtgärder som är särskilt stöd. Ev. diagnoser eller andra uppgifter av integritetskänslig karaktär ska inte finnas med i åtgärdsprogrammet ([Allmänna råd](#) s. 37). Använd de blanketter som det är beslutat om att ni ska använda på din skola. Exempel på blanketter finns i slutet av de [Allmänna råden](#), på [skolverkets sida](#) och på

[medarbetarwebben.](#)

Utöver en tidsbestämd utvärdering kan också åtgärdsprogrammet behöva följas upp med tätare intervaller för att se att det fungerar som det ska. Detta kan ske t.ex. veckovis beroende på typ av åtgärder som fastställs.

Exempel på särskilt stöd:

Regelbundna specialpedagogiska insatser i ett visst ämne, till exempel undervisning av en speciallärare/specialpedagog under en längre tid

Undervisning i en särskild undervisningsgrupp hela eller delar av dagen

Enskild undervisning hela eller delar av dagen

Studiehandledning på elevens modersmål (omfattande och under en längre tid)

Reducerat program i gymnasieskolan

Förlängd studietid i gymnasieskolan

Källa: [Olika är normen: Att skapa inkluderande lärmiljöer i skolan](#)

(Sveriges kommuner och landsting 2017)

5. Utvärdering och eventuellt avslut av åtgärdsprogram

Vid en utvärdering av ett åtgärdsprogram så kan man komma fram till att åtgärderna fungerar och ska fortsätta. Då upprättar man ett nytt åtgärdsprogram med samma innehåll som det första åtgärdsprogrammet och man kan även komplettera eller ändra om det finns behov av detta. Man behöver inte avsluta det gamla åtgärdsprogrammet utan det är alltid det senaste som gäller ([Allmänna råd s. 45](#)). Man kan inte ha två aktiva åtgärdsprogram för samma elev.

Om man istället kommer fram till att åtgärderna inte fungerar och att man behöver genomföra andra åtgärder upprättar man också ett nytt åtgärdsprogram. ([Allmänna råd s. 45](#))

Om man vid utvärderingen kommer fram till att eleven inte längre behöver särskilt stöd ska åtgärdsprogrammet avslutas i samråd med elev och vårdnadshavare. Detta måste dokumenteras som ett beslut då elev och/eller vårdnadshavare kan överklaga beslutet. ([Allmänna råd s. 46](#))

Uppdaterad 20190805
Monika Mattsson
Samordnare för specialpedagoger
AcadeMedias gymnasieskolor
monika.mattsson@academedia.se

